

Noordse Stormvogels laten zich gemakkelijk benaderen op de oude huisjes van Hirta op de St Kilda-archipel.

Foto: Wim Smeets.

Reis naar de Schotse Eilanden, de Noord-Atlantische eilanden en de westkust van Spitsbergen

Deel 1: Reis van Oban naar Aberdeen langs de Schotse Eilanden

Wim Smeets

In 1997 en in 1998 maakte redactielid Wim Smeets aan boord van de Professor Molchanov van Oceanwide Expeditions een drietal reizen. Als vogelfotograaf was hij benieuwd naar de mogelijkheden bij zo'n reis per schip en als natuurliefhebber was hij helemaal geïnteresseerd in de mogelijkheden die deze reizen hem konden bieden. Hier volgt het eerste relaas van de reis in 1997 van Oban aan de Schotse westkust naar Aberdeen aan de Schotse oostkust.

Woensdag, 28 mei 1987

Om halfzes opgestaan en omdat ik alles de dag ervoor had ingepakt, heb ik tijd over. Om halfzeven zijn wij op het station in Baarn met toch wel zware bagage. De tas is negentien kilo zwaar en de rugzak met fotospullen is zeventien kilo. De treinreis met Jaap Taapken naar Schiphol verloopt voorspoedig, zij het dat een juffrouw op de stoelen wil gaan zitten waar onze bagage op ligt. De stoelen naast ons zijn vrij. Ik bied haar aan te gaan staan dan kan zij op mijn plaats gaan zitten. Vol onbegrip verlaat zij met haar metgezel onze treincoupé, de medereizigers kijken het stel verbaasd na. Bij het uitstappen van de trein op Schiphol gaat een lus van mijn foto-

rugzak kapot. Ik improviseer door de band aan een andere lus vast te maken. De gehele reis houdt deze oplossing stand.

Het verzamelen bij de balie van Rottink lukt niet helemaal. De Rottink Business Travel Balie is in vertrekhal 1 tegenover balie-rij 8. Twee personen ontbreken nog, maar daar kunnen wij niet langer op wachten. In het vliegtuig zullen wij ze voor het eerst zien. Mijn fotorugzak is te dik. Ik haal er wat spullen uit en stop deze in mijn jaszakken en probeer het resultaat uit in een 'pas-bak voor handbagage'. Dan kom ik met een ringvinger klem te zitten en scheur wat vel weg. Na een korte wandeling kom ik op de EHBO, daar wordt mijn vinger ontsmet en van een pleister voorzien. Tij-

dens de controles neemt niemand de moeite om mijn rugzak op gewicht te controleren zodat er ook niemand opmerkt dat deze het maximumgewicht van tien kilo ver te boven gaat.

De vlucht met UK Air (UK 825 Amsterdam-Glasgow) in een Fokker F 100 met 109 passagiers verloopt vlot. In 1 uur en 20 minuten vliegen wij naar Glasgow. Het vinden van de juiste bus naar het Railwaystation Queen Street is een echt probleem. Als die dan eindelijk na meer dan een uur komt opdagen, kunnen wij er niet allemaal in, zoveel mensen staan er inmiddels te wachten. Wij nemen met zes mensen taxi's naar het station. Voor £ 12 per taxi komen wij na een half uur op het station aan. Onderweg blijkt er een enorme verkeersopstopping door een ongeval op de autoweg met een paardentrailer. Niet zo'n leuk gezicht die dode paarden. Daardoor kwam de bus zo laat opdagen op het vliegveld! De treinreis van vier uur is prachtig evenals het weer. Onderweg wordt er tien minuten gestopt om, na een vraag van mij aan de conducteur, de in de trein aanwezige rokers de gelegenheid te geven buiten een sigaretje op te steken. Na de splitsing naar Fort St. William blijkt er iemand in het verkeerde deel van de trein te zitten. Onze trein houdt gedurende ongeveer vijftien minuten halt om deze passagier de gelegenheid te geven om per taxi naar onze trein terug te komen. Daarna vervolgen wij onze reis door het prachtige Schotse landschap met veel bloeiende Rododendrons (*Rhododendron subspecies*) en gele Gaspeldoorn (*Ulex europaeus*).

Het schip de Professor Molchanov ligt vlak bij het station van Oban. Er zijn wagentjes op het station zodat de bagage rechtstreeks naar de hut

wordt gereden door het Russische personeel. Tegen vier uur zijn wij allen aan boord. Ik deel de hut met Jaap Kooistra. Na mijn spullen in de hut te hebben neergezet wandel ik wat met Tine van der Woerd-de Vries door Oban. In de haven van Oban zwemt een Zwarte Zeekoet (*Cephus grylle*), een veertigtal Knobbelzwanen (*Cygnus olor*) en een enkele Grijsze Zeehond (*Halichoerus grypus*). Tegen zes uur is er aan boord een briefing en een welkomdrankje voor alle 28 passagiers die uit Australië, Schotland, Japan en Nederland komen. Daarna gaat de bar open. Een biertje kost \$ 2. Om zeven uur vertrekt de boot uit de haven van Oban, tegen acht uur is het diner. Om ongeveer tien uur dertelt een groep Witsnuitdolfijnen (*Lagenorhynchus albirostris*) mee met de boot. Een Dwergvinvis (*Balaenoptera acuto-rostrata*, Minke Whale) en nog andere Bruinvissen (*Phocoena phocoena*) laten zich zien. Op het water liggen enorm veel Zeekoeten (*Uria aalge*) en af en toe vliegt er een Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*) voorbij. Ook Jan van Genten (*Morus bassanus* of *Sula bassana*) liggen er op het water. Tegen middernacht lig ik in mijn kooi.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Zwarte Zeekoet, Knobbelzwaan, Zilvermeeuw (*Larus argentatus*).

Donderdag, 29 mei 1997

Net nadat ik in slaap ben gevallen, om één uur, hoor ik de ankerketting voor de eerste en de laatste keer deze reis vallen en gaat de Professor Molchanov voor anker. Alle volgende keren slaap ik er dwars doorheen. Ik sta om halfzes op en ga

De Professor Molchanov gaat voor anker in de Village Bay van Hirta bij uitzonderlijk stil weer terwijl de Engelse marine een kijkje komt nemen. Foto: Wim Smeets.

uitgeslapen naar het bovendeck. Het is mistig en het zicht is maar honderd meter en drie Noordse Stormvogels ver. Om kwart over zes krijg ik verse koffie van de Duitse kok Helmuth als ik in de eetzaal mijn aantekeningen opschrijf. Het zicht is inmiddels al wat beter geworden, het is windstil, onbewolkt en 10° C.

Tegen halfzeven doemt het eiland Canna (Hebriden) uit de mist op. Een prachtig en sfeervol gezicht. Tegen zeven uur zijn op de rotsen de eerste zonnende Grijsse Zeehonden te zien. Een ontwapenend gezicht in dit ochtendlicht! Het uitgebreide ontbijt is perfect en tegen halfnegen zit ik in de zodiac naar de wal. Henk Bokhorst en ik gaan vandaag niet mee met de rest maar wij gaan onze eigen route om te fotograferen. Het lopen naar de kolonie van de Zwarte Zeekoeten duurt twee uur en onderweg fotografeer ik Wilde Hyacinth (*Scilla non-scripta*), Blue Bells in het Engels, hetgeen mij aan de danseressen uit de Folies Bergères doet denken). Met de rugzak, het statief en een temperatuur van 20° C valt dat lopen niet mee. De vogels vallen ook niet mee en tegen de middag is het zwaar bewolkt. Wij zien in de verte een Slechtvalk (*Falco peregrinus*) en even later ook twee Steenarenden (*Aquila chrysaetos*). Wat later op Sunday komt Jaap Taapken opdagen met Tine van der Woerd en Joke Monné. Ze bekijken de kleine kolonie en wij wandelen samen verder. De groep die met Kees Camphuijsen hoog over de rotsen van Canna wandelt, ziet bovendien nog een Zeearend (*Haliaeetus albicilla*). Later maak ik nog mooie opnamen van een Stormmeeuw (*Larus canus*) met bloeiend Engels Gras (*Armeria maritima*) en vanaf de steiger van Eidereenden (*Somateria mollissima*). Toch nog iets gelukt deze dag. Het is inmiddels warmer geworden en 23° C.

Tegen vijf uur ben ik weer aan boord, ik neem een douche en om zeven uur hebben wij sloepenrol. Dat is lachwekkend en bovendien serieus. Na het diner is er een lezing over St Kilda, een voorbeschouwing voor morgen. Op het schip is het steeds tussen de 23° C en 25° C, echt warm dus. Op zee is er vanaf de brug weinig te zien, het is nog steeds prachtig weer.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Stormmeeuw, Eidereend, Zwarte Zeekoet.

Vrijdag, 30 mei 1997

Kwart voor zes opgestaan en naar het bovenste dek. Hier zit Kees Camphuijsen al waarnemingen te noteren. Wij zien onder andere een tweetal Bruinvissen. De lange oceaandeining laat zich goed voelen. An Helman is zeeziek evenals een Australische. Het fotografisch vastleggen van vliegbeelden van langsvliegende vogels valt niet mee ook niet als het er tientallen zijn. Om halfacht is er ontbijt en daarna vaart de boot rondom Boreray (57° 52' NB en 8° 31' WL) en de Stacks (zuilen) van St Kilda om uiteindelijk in de baai van St Kilda voor anker te gaan. Het eiland Boreray is indrukwekkend met 40.000 broedparen Jan van Genten. Sommige voorheen zwarte rotsen zijn wit van de Jan van Genten. St Kilda is een groepje eilanden waarvan Hirta er

een is, waar wij hopen te landen. Zo'n honderd jaren geleden waren deze eilandjes nog nauwelijks bereikbaar en leefden de toenmalige bewoners in grote afzondering. Zij leefden voor een belangrijk deel van zeevogels. Voor het grootste deel van het jaar is het daar op zijn minst stormachtig (het jaargemiddelde van de heersende windsterkte is 6-7 Beaufort) en wij hopen dat dus voor ons een landing mogelijk is als het tenminste zo rustig blijft als het nu is. De Soay Schapen zien er niet uit, ondanks het feit dat ze hier al sinds mensenheugenis voorkomen en dus deel uitmaken van een heel oud ras.

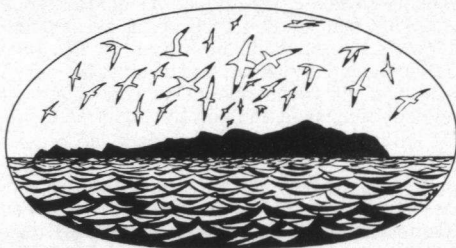
De landing om tien uur op de kust van Hirta is een peulenschilletje. De Village Bay ligt er rimpelloos bij, de plek achter de muur waar wij landen is glibberig. Bij het aan land gaan vliegt een Kleine Burgemeester (*Larus glaucooides*) over. Het is windstil, zonnig en ongeveer 20° C. De grote groep gaat onder leiding van Martin Gray wandelen en komt na ongeveer twee uur aan bij een kolonie Grote Jagers (*Stercorarius skua*), ook zien zij een Kraanvogel (*Grus grus*) die op de een of andere manier niet meer weg kan komen van het eiland. Samen met Henk ga ik in de buurt van de landingsplaats Noordse Stormvogels in alle standen en formaten fotograferen. Deze vogels negeren ons volkomen. De beroemde St Kilda-Snip (*Gallinago gallinago faeroensis*) zien wij wel evenals de endemische Winterkoning (*Troglodytes troglodytes hirtensis*), maar fotograferen is er niet bij. Onderweg zien wij Boerenzwaluwen (*Hirundo rustica*), Graspiepers (*Anthus pratensis*), enkele Tapuiten (*Oenanthe oenanthe*) en veel Spreeuwen (*Sturnus vulgaris*) die in de vele muurtjes nestelen. Wij sjouwen toch nog heel wat af en zijn tegen vier uur weer terug. Daarna bezoeken wij het militaire

kamp op het eiland en gaan naar de bar genaamd Puff Inn (een afleiding van Puffin, Engels voor Papegaaiduiker). Voor £ 1 moet men lid worden voor een dag om er iets te kunnen drinken. Voor datzelfde bedrag koop ik een biertje en daarna een T-shirt. Inmiddels is het winkeltje (annex postkantoor) geopend. Daar treffen wij een keur van boeken en kaarten over de archipel aan en worden er ijerig kaarten voor het bijzondere poststempel gekocht.

Om vijf uur zijn wij terug aan boord en om zeven uur begint een barbecue op het achterdek van de Professor Molchanov. Dat is een feestelijke

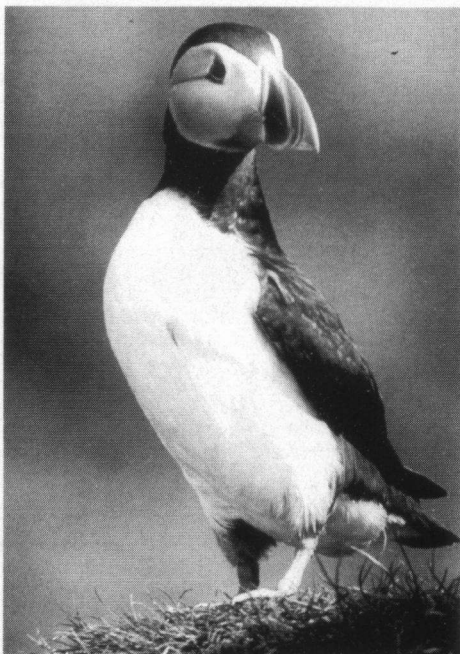
happening omdat ook de gehele bemanning er aan deelneemt. De taalbarrière blijft echter een groot obstakel. Doordat er ook wordt gedanst, raakt alles en iedereen toch wat losser en informeler. Enkele mensen gooien wat brood overboord. Hier komen tientallen vogels op af, zelfs een vijftal Grote Jagers.

St Kilda met zwermen Jan van Genten.
Uit: A St Kilda Handbook (Alan Small 1986).

Om negen uur gaan wij met een klein gezelschap in de zodiacs om naar een togafeest te gaan in het militaire kamp. Enkele Russische dames en heren gaan mee naar dit feest. Ook aan de wal blijft de taalbarrière een struikelblok. Na een enkel biertje en een partijtje tafeltennis gaan wij om elf uur weer aan boord. Hier wordt nog gedanst. De vermenging wordt al beter. Om halftwaalf ga ik naar bed.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: St Kilda-Snip, Noordse Stormvogel, Grote Jager, Kraanvogel en indien men geluk heeft of erg veel geduld de endemische Winterkoning.

De noordelijke vorm van de Papegaaiduiker op de moeilijk bereikbare Flannan Islands. Het miegelt er van.
Foto: Wim Smeets.

Zaterdag, 31 mei 1997

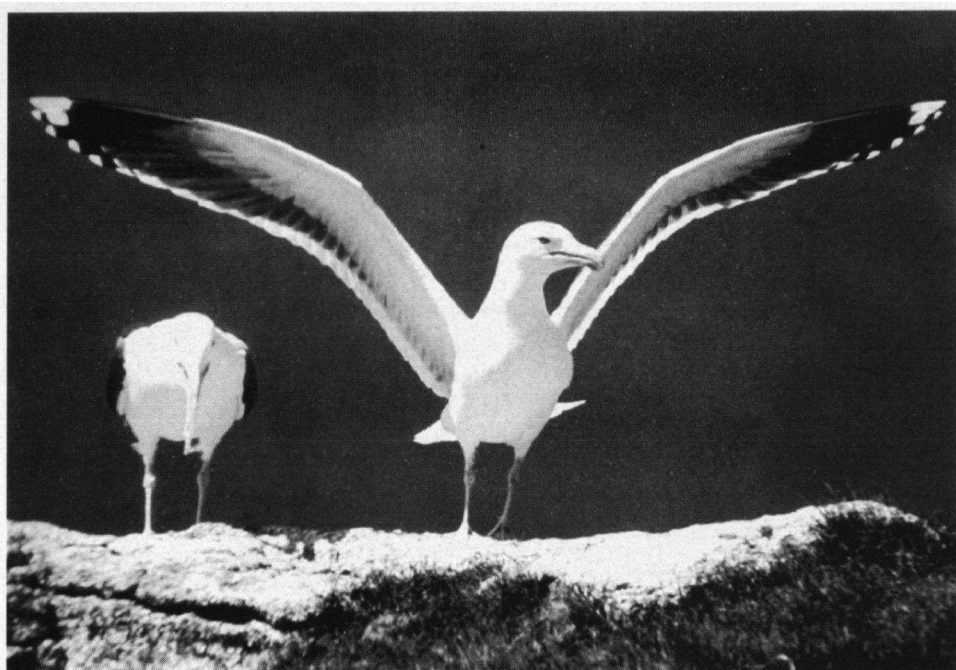
Om zes uur sta ik op en ga naar het bovendek. Hier zie ik enkele Griuze Zeehonden en een drietal Dwergvinvissen (*Balaenoptera acutorostrata*, Minke Whale) en de eerste Stormvogeltjes (*Hydrobates pelagicus*) voor de boot uit vliegen. De Flannan Islands zijn al duidelijk aan de horizon te zien. Tegen kwart over zeven liggen wij stil voor het eiland waar wij later op de dag aan land willen gaan. Kees en Martin gaan verkennen waar er een mogelijkheid is om te landen.

Tijdens het ontbijt komt de grote deceptie: de landing lijkt te gevaarlijk vanwege de grote deining van de zee. Ik heb zwaar de pest in. Kees Camphuijsen ziet dat en kijkt vreemd in mijn richting. Na een half uur wordt er besloten dat men het toch gaat proberen, maar slechts met een klein groepje. Ik ga mee, de zware uitrusting (lange teelens en het statief) laat ik in mijn hut achter.

De landing is moeilijk maar is voor mij goed te doen. De haken in de rots zijn roestig en erg glibberig, de zodiac beukt op en neer, ik hijs me met behulp van een meegenomen touw omhoog. Ook het platformpje is erg glad. Op een rots vlakbij zitten Alken (*Alca torda*), Zeekoeten en Kuifaalscholvers (*Phalacrocorax aristotelis*). Ik laat mijn rugzak en zwemvest achter en kruip er over de rotsen naar toe. Na enkele bibberige opnamen ga ik verder het eiland over. Later blijkt dat ik te vermoeid of te gespannen was en zo zijn deze opnamen nagenoeg allemaal onbruikbaar. Ik besluit om op het pad bij de papegaaiduikerkolonie te gaan zitten. Na een uur komen de Papegaaiduikers (*Fratercula arctica grabae*, de noordelijke vorm heet *Fratercula arctica naumanni*) terug van zee naar hun pas bezette nesten. Het miegelt er van. Als ik ze van binnen een meter vanaf de weg fotografeer schijt er een overvliegend op mijn rug en hoofd. Het weer is prachtig, zonnig, windstil en ongeveer 20° C. Daarna haal ik nog wat halsbrekende toeren uit om Alken van dichtbij te fotograferen en vooral niet verstoren. Ik heb daarbij geluk dat een spugende Noordse Stormvogel me net mist.

Tegen halfeen komt er een dichte mist opzetten en gaan wij vlug aan boord. Onderweg doen de regenbroek en de overtrek voor mijn fotorugzak goede dienst. De mensen die niet zijn geland hebben vanuit de zodiacs het eiland bekeken en hebben daarbij tussen de Zeekoeten en de Griuze Zeehonden door gevaren. Zij zijn dolenthousiast. Om tien over één vertrekt het schip naar het volgende eiland. Aan boord genieten wij ondertussen van een uitgebreide warme en erg zoute lunch.

Op het eiland Lewis (58° 13' NB en 6° 46' WL) wandelen wij in twee uur naar Loch Roag om de Standing Stones of Callanish te bewonderen. Dat is een soort Carnac in het klein. Bij deze Standing Stones hoor ik een Kwartelkoning (*Crex crex*). Onderweg zien wij veel nieuwe soorten vogels (wadvogels) in een klein wadgebied en ook een St Kilda-Snip, vlak langs de weg in het gras lopend. Om kwart over acht zijn wij terug aan boord, moe en verbrand. Het was erg warm, zeker 24° C.

Op North Rona bevindt zich een kolonie Grote Mantelmeeuwen. Deze foto kunt U in kleur op de Vogelkalender 1999 zien.
Foto: Wim Smeets.

Na het diner is er een lezing over de dag van morgen en daarna vullen wij met negen personen de streeplijst in van de vogels van de afgelopen dagen.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Alk, Zeekoet, Kuifaalscholver, Papegaaiduiker, St Kilda-Snip, Grijs Zeehond.

Zondag, 1 juni 1997

Om zes uur sta ik op en ik heb meteen al bij het aantrekken van mijn schoenen problemen met de ruwe zeegang. Dus snel naar buiten naar de frisse lucht. Het is bewolkt en windkracht 5 Beaufort. Er vliegen veel Jan van Genten en af en toe een Vaal Stormvogeltje. Na het ontbijt varen wij twee maal rond het onbewoonde eiland Sula Sgeir (= Jan van Genten-rots) en zetten daarna koers naar North Rona. De golven zijn inmiddels meters hoog en de wind is aangewakkerd tot 6 Beaufort.

Bij North Rona lijkt het alsof de wind afneemt. Er wordt eerst verkend of er ergens kan worden geland want op de reguliere plaats staat veel te veel deining. Tegen halftwaalf zit ik als eerste in de eerste zodiac met 'vrijwilligers'. De landing is erg glibberig maar niet echt gevaarlijk, de rotsen zijn echte 'enkelbrekers' omdat ze zo ongelijk en smal zijn, de eerste honderden meters zijn zeer onaangenaam om te lopen. De landing wordt van nabij gadeslagen door een achttal Grijs Zeehonden.

Op North Rona is iedereen vrij in bewegingen over het gehele (onbewoonde) eiland, het reddingsvest dient iedereen bij zich te houden om

ingeval van weersomslag snel in de zodiacs te kunnen gaan. Het eerste uur breng ik door in de buurt van de kleine kolonie Grote Jagers, daarna aan de rand van de kolonie Grote Mantelmeeuwen (*Larus marinus*) er vlakbij. De wind neemt nog meer af en de zon schijnt, hetgeen vooral moeilijk is bij het fotograferen van de Grote Mantelmeeuwen vanwege het contrast bij de vogels zelf. Ook Papegaaiduikers, Alken, Zeekoeten en ten slotte Kuifaalscholvers worden op de gevoelige plaat vastgelegd.

Tegen halfvijf ben ik, totaal uitgeput vanwege het hoogteverschil op dit eiland, terug bij de groep op het verzamelpunt. Daarna strompelen en struikelen wij over de rotsen naar de zodiacs en zijn wij om halfzes aan boord van de Professor Molchanov. Daar wordt voor alle gasten heerlijke koffie of thee met gebak geserveerd.

Om zeven uur vertrekt de boot naar onze volgende bestemming, het eiland Foula, dertien uur varen en bijna 300 km ver. Na een heerlijk diner met gebraden eend met rode kool geeft Kees een lezing over Foula, hoe wij zullen landen, wat wij op dit eiland kunnen verwachten en waar wij niet mogen komen of wat wij niet mogen doen, onder andere het verstoren van de mogelijk aanwezige Roodkeelduikers (*Gavia stellata*). De streeplijst wordt ingevuld en om halftwaalf lig ik doodmoe in mijn kooi.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Grote Jager, Grote Mantelmeeuw, Papegaaiduiker, Alk, Zeekoet, Kuifaalscholver en ten slotte Grijs Zeehond.

Op een meertje op Foula, Shetland Eilanden komen honderden Grote Jagers zich baden in het zoete water.

Foto: Wim Smeets.

Maandag, 2 juni 1997

Als ik om zes uur opsta is het bewolkt, 10° C en oostenwind, windkracht 4. De zee is rustig en er zijn weinig vogelaars op de brug of elders aan het kijken. Foula (60° 7' NB en 2° 2' WL, één van de Shetland Eilanden) ligt in de verte in de ochtendnevel, er zijn weinig vogels rondom de boot. Om halfnegen gaan wij in de zodiacs en aan land. Er ligt hier een landingspier of landingssteiger in een klein haventje, dat is dus gemakkelijk. Foula heeft heel wat geld gekregen van de Europese Commissie voor dit haventje, de school (voor vier kinderen, met leerkracht, gymlerares en administrateur) en de andere infrastructuur op het eiland. Er wordt in verscheidene groepen van verschillende groottes gewandeld over het eiland. Henk en ik besluiten eerst naar de kolonie Noordse Sterns (*Sterna paradisaea*) te gaan. Dat is ongeveer een uur lopen. Het is zwaar bewolkt, 13° C en het waait behoorlijk. Het is dus erg fris en het fotograferen lukt maar niet, ook al vanwege de zware bewolking die het wel erg donker maakt.

Tegen halfwaalf komen wij aan bij de kolonie Kleine Jagers (*Stercorarius parasiticus*) met daar vlak bij een andere kolonie Noordse Sterns. Dat is vlak bij een airstrip waar waarachtig nog een vliegtuig landt en ook weer opstijgt, na een passagier te hebben ingeladen. Hier lukt het fotograferen wel al zijn alle vogels geringd en daarbij voorzien van zeer opzichtige kunststof kleuringen. Het is nog steeds 11° C koud en erg windderig. Zelfs hier laten de Noordse Sterns zich vanaf de weg fotograferen. Bij het vliegveld doe ik een poging om naar Nederland te bellen. Dat lukt niet, de verbinding met PTT Nederland lukt

wel maar het intikken van het nummer in Nederland gaat niet. Later blijkt dat er een storing in Nederland zat bij Scoop Nederland, maar dat besef ik nu niet en dus erger ik mij een weinig. Inmiddels heeft Ad Nuijten zich bij ons aangesloten en wandelen wij gezamenlijk naar een meertje waar honderden Grote Jagers zich baden in het zoete water. Bij nadere beschouwing blijken de daar badende vogels ongeveer 500 Grote Jagers en ruim 200 Grote Mantelmeeuwen te zijn. Het licht is echter bijna helemaal verdwenen en het dreigt te gaan regenen. De heuvel voor ons zit geheel in de mist.

Na een lange wandeling zien wij de Roodkeelduiker op een plasje in de hei. Hier broeden veel Grote Jagers die ik nu vanaf een afstand vliegend probeer te fotograferen maar met de lichtomstandigheden zal daar wel niet veel van terecht komen. Als wij teruglopen naar de steiger ligt er vlakbij een aantal Gewone Zeehonden (*Phoca vitulina*). Tegen halfzes zijn wij weer aan boord. Moe maar voldaan, want wij hebben veel spectaculairs gezien. Tot mijn grote teleurstelling breekt nu pas de zon door, net te laat voor mijn fotografie. Jammer.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Noordse Stern, Kleine Jager, Grote Jager en Grote Mantelmeeuw.

Dinsdag, 3 juni 1997

Om halfzeven opgestaan. Het schip vaart nog steeds, het is 10° C, zwaar bewolkt en 4 Beaufort uit oost. Wij varen om het noordelijkste puntje van Schotland heen en dan naar het zuiden. Om

De lichte, donkere en gemengde fase van de Kleine Jager op Foula, Shetland Eilanden.

Foto: Wim Smeets.

halfnegen gaan wij aan land met een makkelijke landing in een soort fjord, waardoor er bijna geen golfslag is. Wij landen in het National Nature Reserve Hermaness (60° 49' NB en 0° 51' WL) op het eiland Unst (één van de Shetland Eilanden), vlakbij het Information Centre met een aardige nabootsing van rotsen met vogels en leuke vogel-, planten- en bloemenboeken.

De wandeling is vermoeiend en ruim anderhalf uur lang. Onderweg zien wij veel Goudplevieren (*Pluvialis apricaria*), Tapuiten en Grote Jagers. Tegen halfelf zit ik op de rots Saito waar een kolonie Jan van Genten broedt. Op de rots is het ijsig koud vanwege de wind en de temperatuur van 11°1 C (de temperatuurmeter van Gerrit Kramer is zeer nauwkeurig). Mijn winddichte jack doet goede diensten op deze rots. De kolonie is indrukwekkend groot, maar is gelegen aan de noordkant van de rots en dus altijd in de schaduw waardoor het ook om deze redenen moeilijk is om te fotograferen. Toch haal ik halsbrekende toeren uit om er nog iets van te maken en de vogels niet te storen. Vooral de eerste Jan van Genten met jongen zien er verleidelijk uit, het lukt mij zelfs om close-up opnamen te maken van een Jan van Gent vanachter een rotsblok, zonder dat deze er acht op slaat. Daarna maak ik samen met Henk een wandeling van twee uur over het Moor. Dan breekt de zon door.

Op het Moor zitten prachtig in het zonnetje een groot aantal Grote Jagers (baltsend, met gespreide vleugels) die zich nog makkelijk laten benaderen ook. Later die middag komen er ook nog Kleine Jager en een Alk in beeld. Op de terugweg naar de landingsplaats proberen wij nog

even een Goudplevier vanaf het pad te fotograferen, maar deze verstaat prachtig de kunst om ons weg te lokken via een gesimuleerde gebroken vleugel en daarna weer op ons toevliegend.

Vanaf de rots Saito in het National Nature Reserve Hermaness op het eiland Unst bekijken wij de Jan van Genten in een ijsige kou.
Foto: Wim Smeets.

Tegen middernacht verzamelen wij bij de Broch of Mousa om de Stormvogeltjes binnen te zien komen. Op de achtergrond ligt de Professor Mochanov voor anker.
Foto: Wim Smeets.

Om zes uur gaat de Professor Molchanov reeds varen om op een rustigere plaats te gaan liggen, want er is ter plekke vrij veel deining. Het resultaat is erg aangenaam.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Goudplevier, Tapuit, Grote Jager, Jan van Gent en Alk.

Woensdag, 4 juni 1997

Om zes uur op. Het is prachtig weer buiten, bladstil (ondanks dat er nergens een blad te bekennen is), onbewolkt en 10° C. Om halfzeven gaat de boot varen en wij zijn om acht uur bij de Out Skerries. Om halfnegen landen wij via een kleine steiger en na een tochtje over spiegelglad water. Het zonnetje voelt reeds warm aan en het is 13° C. Henk en ik lopen naar een baai, de rest wandelt de andere richting uit. Later komen wij hen weer tegen, zo klein is dit eiland. Ik doe een poging Eidereenden vast te leggen, Henk probeert het bij Kuifaalscholvers. Beiden niet zo succesvol. Daarna sluipt ik, een schaap imiterend, over rotsen naar een tweetal Zwarte Zee-koeten. Ze zitten in de verte op een met prachtig mos begroeide rots. Af en toe zijn de knalrode of dieprode poten te zien en één keer de eveneens knalrode/dieprode binnenkant van de snavel. Helaas gebeurt dat niet als ik de camera in de aanslag heb.

Daarna wat rondgekeken en richting kolonie Noordse Sterns gegaan. Hier zitten ook Bontbeplevieren (*Charadrius hiaticula*) die met baltzen de tijd doorbrengen. Beeldvullend komen ze voorbij zich in een heerlijk zonnetje koesterend, waar wij natuurlijk ook van genieten.

Om halftwaalf gaan wij terug naar de boot die onmiddellijk gaat varen naar het volgende eiland Mousa, dat enkele vierkante kilometers groot is. Ook hier is de landing eenvoudig bij prachtig zonnig weer, oostenwind kracht 4 en een temperatuur van 16° C. Wij hebben maar twee uur de tijd dus 'hurry up' naar de overkant van het eiland. Hier ga ik samen met Henk zitten aan de rand van een kolonie Noordse Sterns om vliegbeelden te maken. Ook landende Noordse Sterns zijn prachtig om te zien. Na een uurtje lopen wij terug naar een plaats waar Kuifaalscholvers vanaf het pad zouden zijn te zien. Deze blijken prachtig in de zon te zitten, enkele exemplaren op hun nest en een tweetal op een rots. Met de lange telelens is de afstand geen bezwaar, eerder een voordeel. Misschien is het licht wat te hard maar dat zie ik later wel. Om kwart over zes gaan wij weer aan boord, want om zeven uur is er een lezing over de Orkney's en de Shetlands door Martin Gray.

Na de lezing volgt het diner en daarna een briefing omtrent het onbewoonde eiland Mousa en de Broch of Mousa (of Mousa Brouch) waar duizenden Stormvogeltjes in nestelen. Om tien uur 's avonds gaan wij opnieuw in de zodiacs om de binnenvliegende Stormvogeltjes te bekijken. Allereerst worden wij verdeeld in vijf groepen en ik zit in de groep die het keienstrand gaat inventariseren op geroep van Stormvogeltjes die onder de keien zitten te broeden. De anderen doen de muurtjes in de buurt en de Broch. Tot onze verbazing tellen wij in het schemerdonker om elf uur 's avonds 75 Stormvogeltjes die onder de keien op hun nest zitten en geluid maken. Totaal

worden er zo'n 250 Stormvogeltjes geïnventariseerd.

Stormvogeltjes broeden onder andere hier op Mousa. Dat doen de beide partners om beurten. Ze verwijderen zich soms meer dan duizend kilometer vanaf de broedplaats. Omdat ze overdag kwetsbaar zijn voor predators en bovendien een gemakkelijke prooi zijn, komen ze 's nachts vanuit hun voedselgebied aan land om hun partner op het nest af te lossen. Ze zijn hierbij vaak drie tot vier dagen onderweg en vliegen hierbij soms rondom Ierland of tot voor de Portugese kust om voedsel te bemachtigen. Na middernacht zwermen teruggekomen Stormvogeltjes rondom de broedplaatsen (waaronder de toren) op Mousa. De partners op de nesten maken dan piepende geluidjes waardoor het teruggekomen Stormvogeltje het eigen nest tussen de stenen gemakkelijk terug kan vinden om voor broedaflossing te kunnen zorgen gedurende de volgende drie of vier dagen. De afgeloste vogels keren diezelfde nacht nog terug naar de voedselgebieden aan de Zuid-Ierse kust of nog veel verder. Doordat de vogels verscheidene dagen en nachten wegblijven zwermt er op de broedplaats ongeveer eenderde van het totaal aantal vogels.

Tegen middernacht (het is nog steeds niet donker) verzamelen wij bij de toren, de Broch. Hier arriveren de eerste Stormvogeltjes voor de aflossing op het nest. Ik lig op de rand van de vijftien meter hoge toren en probeer de binnenkomende vogels te fotograferen middels mijn flits. Kees vangt er een (haalt hem uit zijn holletje tussen de stenen) en laat hem duidelijk zien. Ook beneden aan de toren onderneem ik nog pogingen om te fotograferen, de vogels negeren mij volkomen. Afwachten maar wat het is geworden, wel spannend om te doen. Tegen één uur miegelt het van de binnenkomende vogels, maar dan moet ik jammer genoeg met de laatste zodiac mee aan boord.

Aan boord is groentesoep met brood die er goed in gaat. Na wat gebabbel en een pilsje om halfdrie naar bed.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Eiderend, Zwarte Zeekoet, Bontbekplevier, Noordse Stern, Kuifaalscholver en Stormvogeltje (deze laatste met flitslicht!).

Donderdag, 5 juni 1997

Vandaag laat opgestaan vanwege de nacht hiervoor. Rond halfacht is het buiten enorm mistig. De Professor Molchanov vaart en het is ronduit onaangenaam koud buiten. Ik neem een heerlijke douche en moet me regelmatig met beide handen vastgrijpen want er is nogal wat deining op het water. De temperatuur in de hut is uiteindelijk tot een aangenaam niveau gedaald, het is er nu 20° C.

Om halftien gaan wij aan land op North Ronaldsay, het noordelijkste eiland van de Orkney's. Wij landen in de Linklet Bay op het Point of Sinsoss (59° 22' NB en 2° 23' WL). Hier leven ongeveer zeventig mensen onder wie onze Schotse gids Martin Gray met zijn gezin. Uitspraak van Martin: 'Op de Orkney's leven boeren met een boot, op

Om 1.00 uur 's nachts werd dit Stormvogeltje rondvliegend bij de Mousa Brouch gebilist.
Foto: Wim Smeets.

de Shetlands leven vissers met een moestuin. Het is er winderig en koud, 10° C. De mist trekt maar niet op. In de luwte van de aanlegplaats lopen Bonte Strandlopers (*Calidris alpina*). Nadat wij kennis hebben gemaakt met de eega van Martin en hun zoon gaan Henk en ik pogingen ondernemen vanaf de aanlegsteiger richting Bonte Strandlopers. Na een half uur op de hurken zitten tegen de steiger komen ze aan ons voorbij en maak ik wat opnamen. Tegen half-twaalf stapt iedereen verkleumd in de zodiacs voor de tocht over de golven van een kilometer naar de boot, het is een beetje nat.

Daarna begint de lange tocht naar het onbewoonde Copinsay (58° 55' NB en 2° 40' WL). Onderweg zien wij Bruinvissen, Grijs Zeehonden en een tiental Orka's (*Orcinus orca*). Tegen vier uur naderen wij Copinsay dat er prachtig bijligt. De zon is tevoorschijn gekomen en op de rotsige kust liggen honderden Grijs Zeehonden te zonnen. De landing is gemakkelijk en de wandeling langs de oplopende kust is prachtig.

Na Zeehonden, Alk, Zeekoet en Noordse Stormvogel kan ik de verleiding niet weerstaan om een prachtige Papegaaiduiker op de foto te zetten. Deze vogel draait zich in alle standen op het puntje van een rots met bloeiend Engels Gras en een prachtig zonnetje er op. Tegen zes uur komt de bewolking weer opzetten en gaan wij weer aan boord. Het is 13° C en het waait 3-4 Beaufort uit noord-oost.

Direct nadat wij aan boord zijn gekomen vertrekt de boot naar Aberdeen. Tijdens het afscheidsdiner samen met de bemanning worden wat cadeaus aangeboden (fooi in een envelop). Daarna naar de bar om af te rekenen en om nog een prentbriefkaart van de Professor Molchanov te kopen.

Mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Bonte Strandloper, Alk, Zeekoet, Noordse Stormvogel, Papegaaiduiker en Grijs Zeehond.

Vrijdag, 6 juni 1997

Ik sta om halfzeven op. Wij varen nog steeds, het is 10° C en het regent hard. Dan maar ontbijten en inpakken.

Op de rotsige kust van Copinsay, Orkney Eilanden liggen honderden Grijszeehonden te zonnen.
Foto: Wim Smeets.

Wij worden van boord door een bus afgehaald die ons naar het station van Aberdeen brengt. Dat is in het centrum van de stad waar wij drie uur zocht dienen te brengen alvorens de bus ons naar het vliegveld brengt. De bagage kunnen wij achterlaten in de bus. Jaap en Gerrit en ik wandelen en slenteren wat door Aberdeen op zoek naar de goede boekhandel om een kaart over de Orkney's en de Shetlands te kopen, het wordt de Official Tourist Map 'Shetland and Orkney Islands', schaal 1.128.000 van Estate Publications, Bridewell House, Tenterden, Kent. TN30 6EP.

Op het vliegveld worden wij vergast op een zeer minutieus onderzoek van onze bagage. Zelfs in de lenzen wordt gekeken of er geen explosieven in zijn verstopt. De camera's hoeven gelukkig niet aan de achterzijde open. Wel wordt alles bij iedereen twee keer bekeken. Wij gaan met een gerust hart de wachtzaal binnen om nog een heerlijk Schots biertje te nuttigen.

Wij vliegen terug met Air UK met de vlucht UK 806 van 15.50 uur en zijn in Amsterdam om 18.25 uur. De bagage wordt vlug opgepakt en na een laatste groet en tot ziens op de reünie later dit jaar gaat een ieder zijns weegs.

Slotconclusie:

Een fantastisch mooie reis met unieke mogelijkheden om vooral zeevogels te fotograferen onder deze keer wel bijzonder mooie weersomstandigheden. Ik kreeg alle gelegenheid om in alle rust te fotograferen en ik kreeg daarvoor vooraf uitstekende informatie. Deze reis leverde mij drie opnamen op (Zwarte Zeekoet, Noordse Stormvogel en Grote Mantelmeeuw) die voor de Vogelkalender 1999 werden uitgekozen.

Lijst van waargenomen vogelsoorten op deze reis (28 mei - 6 juni 1997):

Parelduiker (*Gavia arctica*, Black-throated Diver)
Ijsduiker (*Gavia immer*, Great Northern Diver)
Roodkeelduiker (*Gavia stellata*, Red-throated Diver)
Vaal Stormvogeltje (*Oceanodroma leucorhoa*, Leach's Petrel)
Stormvogeltje (*Hydrobates pelagicus*, European Storm-petrel)
Grote Pijlstormvogel (*Puffinus gravis*, Great Shearwater)
Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*, Fulmar)

Jan van Gent (*Sula bassana*, of *Morus bassanus*, Northern Great Gannet)
Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*, Cormorant)
Kuifaalscholver (*Phalacrocorax aristotelis*, Shag)
Kraanvogel (*Grus grus*, Common Crane)
Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*, Grey Heron)
Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*, Mallard)
Slobeend (*Anas clypeata*, Northern Shoveler)
Toppereend (*Aythya marila*, Greater Scaup)
Ijseend (*Clangula hyemalis*, Long-tailed Duck)
Eidereend (*Somateria mollissima*, Common Eider)
Bergeend (*Tadorna tadorna*, Common Shelduck)
Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus*, Pink-footed Goose)
Knobbelzwaan (*Cygnus olor*, Mute Swan)
Wilde Zwaan (*Cygnus cygnus*, Whooper Swan)
Zeearend (*Haliaeetus albicilla*, White-tailed Eagle)
Steenarend (*Aquila chrysaetos*, Golden Eagle)
Slechtvalk (*Falco peregrinus*, Peregrine Falcon)
Scholekster (*Haematopus ostralegus*, Oystercatcher)
Kievit (*Vanellus vanellus*, Northern Lapwing)
Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*, Great Ringed Plover)
Goudplevier (*Pluvialis apricaria*, European Golden Plover)
Steenloper (*Arenaria interpres*, Turnstone)
Watersnip (*Gallinago gallinago*, Common Snipe)
St Kilda-Snip (*Gallinago gallinago faeroensis*, Faeroer Snipe)
Wulp (*Numenius arquata*, Eurasian Curlew)
Regenwulp (*Numenius phaeopus*, Whimbrel)
Tureluur (*Tringa totanus*, Common Redshank)
Bonte Strandloper (*Calidris alpina*, Dunlin)
Drieteenstrandloper (*Calidris alba*, Sanderling)
Kleine Jager (*Stercorarius parasiticus*, Arctic Skua)
Grote Jager (*Stercorarius skua*, Great Skua)
Grote Mantelmeeuw (*Larus marinus*, Great Black-backed Gull)
Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*, Lesser Black-backed Gull)
Zilvermeeuw (*Larus argentatus*, Herring Gull)
Stormmeeuw (*Larus canus*, Common Gull)
Kleine Burgemeester (*Larus glaucooides*, Iceland Gull)
Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla*, Kittiwake)
Visdief (*Sterna hirundo*, Common Tern)
Noordse Stern (*Sterna paradisaea*, Arctic Tern)
Alk (*Alca torda*, Razorbill)
Zeekoet (*Uria aalge*, Common Guillemot)
Zwarte Zeekoet (*Cephus grylle*, Black Guillemot)
Papegaaiduiker (*Fratrercula arctica grabae*, Puffin)
Rotsduif (*Columba livia*, Rock Dove)
Gierzwaluw (*Apus apus*, Common Swift)
Veldleeuwierik (*Alauda arvensis*, Sky Lark)
Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*, Barn Swallow)
Huiszwaluw (*Delichon urbica*, House Martin)

Graspieper (*Anthus pratensis*, Meadow Pipit)
Oeverpieper (*Anthus petrosus*, Rock Pipit)
Kwartelkoning (*Crex crex*, Corn Crake)
Witte Kwikstaart (*Motacilla alba alba*, Pied Wagtail)
Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarrellii*, Pied Wagtail)
Winterkoning (*Troglodytes troglodytes hirtensis*,
St Kilda Wren)
Zwarte Roodstaart (*Phoenicurus ochruros*,
Black Redstart)
Tapuit (*Oenanthe oenanthe*, Northern Wheatear)
Merel (*Turdus merula*, Blackbird)
Sprinkhaanzanger (*Locustella naevia*,
Grasshopper Warbler)
Huismus (*Passer domesticus*, House Sparrow)
Ringmus (*Passer montanus*, Tree Sparrow)

Spreeuw (*Sturnus vulgaris*, Common Starling)
Raaf (*Corvus corax*, Common Raven)
Bonte Kraai (*Corvus corone cornix*, Hooded Crow)
Frater (*Carduelis flavirostris*, Twite)

Lijst van zoogdieren waargenomen op deze reis:

Orka (*Orcinus orca*, Orca)
Dwergvinvis (*Balaenoptera acutorostrata*, Minke Whale)
Witsnuitdolfijn (*Lagenorhynchus albirostris*,
White-beaked Dolphin)
Bruinvis (*Phocoena phocoena*, Harbor Porpoise)
Grijze Zeehond (*Halichoerus grypus*, Grey Seal)
Gewone Zeehond (*Phoca vitulina*, Common Seal)

■ Wim Smeets, Bachlaan 111, 3752 HG Bunschoten, (033) 298 31 47.

Organisator van deze reizen: Oceanwide Expeditions, Postbus 5014, 4380 KA, Vlissingen, tel.: (0118) 41 04 10, fax.: (0118) 41 50 68. E-mail: Expeditions @ocnwide.com.
Informatie/Inschrijven betreffende de reizen van volgend jaar: Redactie Het Vogeljaar, Bilderdijklaan 25, 3743 HR Baarn.
